

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2024-62-24A

Rīgā

13.07.2026.

Nr. 6-6/37

Tieslietu ministram
E.Smiltēna kungam
pasts@tm.gov.lv

Ieslodzījuma vietu pārvaldei
pasts@iev.gov.lv

Par valsts apmaksāta klīniskā psihologa pieejamību ieslodzītajiem

Tiesībsarga birojā, pamatojoties uz ieslodzītā un viņa aizgādņa iesniegumiem, aktualizējās jautājums par ierobežojumiem ieslodzītajiem saņemt klīniskā psihologa atzinumu iesniegšanai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijai. Ņemot vērā, ka minētā problemātika var skart plašāku ieslodzīto personu loku, tika ierosināta pārbaudes lieta Nr.2024-62-24A.

Pārbaudes lietas izskatīšanas ietvaros tika izmantota konkrētās personas un viņa aizgādņa iesniegums un tā pielikumos sniegtā informācija, tāpat arī pieprasīta un saņemta informācija no Latvijas Cietumu slimnīcas.

Izvērtējot Tiesībsarga biroja rīcībā esošo informāciju par problemātiku, kas skar ieslodzīto iespējas saņemt klīniskā psihologa izvērtējumu, sniedzu šādu atzinumu:

I Faktiskie apstākļi

Ieslodzītais (persona ar invaliditāti) un viņa aizgādnis iesniegumā bija norādījuši, ka Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumā iesniedzējam esot noteikta invaliditāte uz laiku un atkārtotai invaliditātes ekspertīzes veikšanai esot nepieciešams iesniegt psihologa atzinumu par klīniskās izpētes rezultātiem, ko veic klīniskie psihologi. Tā kā ieslodzījuma vietās

klīniskie psihologi neesot pieejami, tad izdevumi, kas nepieciešami klīniskā psihologa izvērtējuma un atzinuma sniegšanai, lai varētu vērsties Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā atkārtotai invaliditātes noteikšanai, personai ir jāsedz par saviem līdzekļiem.

II Tiesiskie apstākļi

Latvijas Republikas Satversmes 111.pants paredz, ka valsts aizsargā cilvēka veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. No šīs normas neizriet valsts pienākums nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni. Tomēr tiesības uz veselību ietver gan konkrētas brīvības, gan konkrētas tiesības. Brīvības nozīmē, piemēram, to, ka ikviens cilvēks var brīvi kontrolēt savu veselību. Satversmes tiesa norādījusi arī uz personas brīvību veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamiem savas veselības nodrošināšanai. Savukārt tiesības ir saistāmas ar valsts pienākumu izveidot atbilstošu veselības aizsardzības sistēmu. Tādējādi tiesībām uz veselību atbilst valsts pienākums gādāt par veselības aprūpes iestāžu, pakalpojumu, aprīkojuma un zāļu esamību un pieejamību, kā arī citiem apstākļiem, kas ietekmē personu iespēju sasniegt visaugstāko veselības līmeni¹.

Atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksam 78.panta pirmajai daļai un Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 22.panta pirmajai daļai, ieslodzītie saņem no valsts budžeta apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus normatīvajos aktos par veselības aprūpes finansēšanu un organizēšanu noteiktajā apjomā un kārtībā. No valsts budžeta neapmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ieslodzītie saņem Ārstniecības likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt, 2015.gada 2.jūnija Ministru kabineta noteikumu Nr.276 "Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" 2.punkts paredz, ka ieslodzītais bez maksas saņem: 2.1.primāro veselības aprūpi, ko nodrošina ieslodzījuma vietas ārstniecības personas, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību; 2.2.neatliekamo stomatoloģisko palīdzību; 2.3.sekundāro veselības aprūpi, ko nodrošina ieslodzījuma vietas ārstniecības personas vai Latvijas Cietumu slimnīca, bet, ja ieslodzītajam nepieciešami veselības aprūpes pakalpojumi, kurus nav iespējams nodrošināt ieslodzījuma vietā vai Latvijas Cietumu slimnīcā, tad, pamatojoties uz medicīniskajām indikācijām, arī ārstniecības iestādes ārpus ieslodzījuma vietas; 2.4.efektīvākās un izmaksu ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi ieslodzījuma vietas ārstniecības persona; 2.5.no valsts budžeta apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ārstniecības iestādēs ārpus ieslodzījuma vietas,

¹ Satversmes tiesas 2013.gada 9.aprīļa spriedums [Nr.2012-14-03](#), 12.p.

pamatojoties uz medicīniskajām indikācijām, atbilstoši normatīvajiem aktiem par veselības aprūpes organizēšanu un finansēšanu.

Līdz ar to secināms, ka normatīvais regulējums neparedz klīniskā psihologa atzinuma apmaksu no valsts budžeta līdzekļiem, tāpat to neparedz arī normatīvie akti par veselības aprūpes finansēšanu.

Latvijas Republikas Satversmes 109.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos. Minētais pants garantē tiesības uz efektīvu, taisnīgu un ilgtspējīgu sociālās aizsardzības sistēmu, kura nodrošina personai samērīgu sociālo nodrošinājumu. Ar sociālo nodrošinājumu saprotami dažādi sociālās drošības pasākumi, kam jākalpo arī personu ar invaliditāti īpašo vajadzību apmierināšanai un šo personu iesaistīšanai sabiedrības dzīvē².

Satversmes tiesa vairākkārt savos spriedumos ir atzinusi, ka ieslodzītie atrodas pilnā valsts apgādībā³. Atrāšanās pilnā valsts apgādībā nozīmē to, ka persona atrodas no valsts pamatbudžeta finansētā iestādē, kura tiesību normās paredzētajā kārtībā nodrošina personas pamatvajadzību apmierināšanu.⁴ Attiecībā uz personām ar invaliditāti ieslodzījuma vietās Satversmes tiesa 2012.gada 21.jūnija spriedumā lietā Nr.2011-20-01 "Par Valsts sociālo pabalstu likuma 20.panta pirmās daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam" ir norādījusi, ka par personu ar invaliditāti pamatvajadzībām ir uzskatāmas arī tas vajadzības, kas saistītas ar šo personu īpašo veselības stāvokli, un šīm pamatvajadzībām jātiek apmierinātām, ja personas ar invaliditāti atrodas pilnā valsts apgādībā.⁵

III Vērtējums

Pārbaudes lietas izskatīšanas gaitā vairākkārt tika saņemta informācija par to, ka klīniskais psihologs ieslodzījuma vietās, tostarp, Latvijas Cietumu slimnīcā, nav pieejams un personai, kurai ir nepieciešams klīniskā psihologa atzinums iesniegšanai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijai invaliditātes pirmreizējai noteikšanai vai atkārtotai invaliditātes ekspertīzei, izdevumi ir jāsedz par saviem līdzekļiem. Vienlaikus tika konstatēts, ka ieslodzījuma

² Satversmes tiesas 2018.gada 12.decembra spriedums lietā [Nr.2018-06-0103](#), 12.1.p.

³ Satversmes tiesas 2002.gada 12.jūnija spriedums lietā [Nr.2001-15-03](#), 3.1.p., 2010.gada 9.marta spriedums lietā [Nr.2009-69-03](#), 8.3.p.

⁴ Satversmes tiesas 2012.gada 21.jūnija spriedums lietā [Nr.2011-20-01](#), 12.1.p.

⁵ Satversmes tiesas 2012.gada 21.jūnija spriedums lietā [Nr.2011-20-01](#), 12.p.

vietu pārvaldes tīmekļvietnē ilgstoši bija izsludināts konkurss uz vakanto klīniskā psihologa amata vietu.

Atkārtoti aktualizējot minēto jautājumu, no Latvijas Cietumu slimnīcas tika saņemta atbilde (13.10.2025. Nr. [...]), ka klīniskā psihologa pakalpojumi Latvijas Cietumu slimnīcā nav pieejami, jo uz vairākkārtējiem ieslodzījuma vietu pārvaldes sludinājumiem, neviens speciālists neesot pieteicies. Tomēr vienlaikus norādīts, ka, ja ieslodzītajam ir medicīniskās indikācijas noformēt pirmreizēju invaliditāti un nepieciešams saņemt klīniskā psihologa atzinumu par klīniskās izpētes rezultātiem iesniegšanai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijai, Latvijas Cietumu slimnīca šādos gadījumos organizē klīniskā psihologa konsultāciju ārpus cietuma esošā ārstniecības iestādē un apmaksā konsultāciju un atzinuma sagatavošanu. Savukārt, gadījumos, kad ieslodzītajam ir nepieciešams pagarināt invaliditātes grupu un ir nepieciešamas veikt atkārtotu klīniskā psihologa izpēti un saņemt atzinumu, tas ir jāveic par personīgajiem līdzekļiem.

Atbilstoši iepriekš minētajam, secināms, ka, ja klīniskā psihologa atzinums ieslodzītajam ir nepieciešams invaliditātes ekspertīzes veikšanai, tad šāds atzinums pēc būtības kļūst par priekšnoteikumu personas tiesību uz invaliditātes noteikšanu īstenošanai neatkarīgi no tā vai ir nepieciešama pirmreizējā invaliditātes noteikšana vai atkārtota. **Līdz ar to situācijās, kad ieslodzītajam nav iespējams apmaksāt attiecīgos izdevumus, tiek būtiski apgrūtināta vai pat liegta pieeja invaliditātes noteikšanas procedūrai, faktiski liedzot iespēju saņemt no invaliditātes statusa izrietošo valsts sniegto sociālo nodrošinājumu invaliditātes gadījumā, kas ir būtiski, lai apmierinātu šo personu īpašo veselības stāvokli un no invaliditātes izrietošās pamatvajadzības.**

IV Ieteikums

Tā kā ilgstoši nav iespējams aizpildīt klīniskā psihologa vakanci Latvijas Cietumu slimnīcā, ir nepieciešams rast risinājumu par iespēju arī tiem ieslodzītajiem, kuriem Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija ir pieprasījusi atkārtotas ekspertīzes veikšanai klīniskā psihologa atzinumu, nodrošināt šāda atzinuma sagatavošanu par valsts līdzekļiem. Ņemot vērā minēto, **aicinu veikt pasākumus, nepieciešamības gadījumā, veicot izmaiņas normatīvajā regulējumā, lai ieslodzītajiem, kuriem priekšnoteikums invaliditātes noteikšanai vai atkārtotai tās noteikšanai ir klīniskā psihologa izvērtējums un atzinums, tas tiktu nodrošināts.**

Lūdzu sniegt informāciju par ieteikuma izpildi līdz **2026.gada 5.oktobrim**.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova